

کنش‌های ما (آنچه انجام می‌دهیم)

درس اول

کنش ما انسان‌ها چه ویژگی‌هایی دارد؟

تمامی مخلوقات در جهان، کاری انجام می‌دهند؛

مثال برای فعالیت سایر مخلوقات هر ذره که هست، اگر غباری است در پردهٔ مملکت به کاری است ماه به دور زمین می‌چرخد، ابرها حرکت می‌کنند، آب در جویبار روان است، درخت برگ و بار می‌دهد، خون در رگ‌های آدمی جریان دارد، کشاورز به کشت و زرع می‌پردازد و دانش‌آموز مطالب درسی را در ذهن مرور می‌کند.

به نظر شما فعالیت‌های انسان چه تفاوتی با فعالیت مخلوقات دیگر دارد؟

در زبان فارسی

برای فعالیت‌های

انسان از چه

اصطلاحاتی

استفاده می‌شود؟

مثال برای کنش‌های انسان ما پیاده‌روی می‌کنیم؛ شادی می‌کنیم؛ مسواک می‌زنیم؛ نماز می‌خوانیم و فعالیت‌های دیگری انجام می‌دهیم. در زبان فارسی برای فعالیت‌های انسان، اسم‌های گوناگونی همانند کار، عمل، فعل، رفتار، کردار، کنش و ... وجود دارد و برای انجام‌دهندهٔ فعالیت، اسامی مختلف کارگر، کارمند، کارگزار، کارفرما، عامل و ... به کار می‌رود.

تعریف کنش و کنشگر در علوم انسانی به فعالیتی که انسان انجام می‌دهد، «کنش» و به انجام‌دهندهٔ آن، کنشگر می‌گویند. کنش ویژگی‌هایی

دارد که آن را از فعالیت مخلوقات دیگر متمایز می‌کند. به نظر شما این ویژگی‌ها کدام‌اند؟

وقتی می‌خواهید برای اولین بار از یک کالای پیچیده مانند تلویزیون یا تلفن همراه استفاده کنید، به دفترچهٔ راهنمای آن مراجعه می‌کنید. ولی پس از آن، دیگر سراغی از دفترچهٔ راهنما نمی‌گیرید؛ مگر اینکه مشکلی پیش بیاید، چرا؟ در جلسهٔ امتحان نشسته‌اید و شرایط مناسب محیطی، اجتماعی و فردی فراهم است. در چه صورتی، از پاسخ به پرسشی باز می‌مانید؟ فرد گرسنه‌ای به جزیره‌ای خالی از سکنه وارد می‌شود. او هیچ شناختی دربارهٔ مواد غذایی آنجا ندارد. به نظر شما این فرد برای رفع گرسنگی‌اش چه می‌کند؟

ویژگی های کنش را نام ببرید

1 **کنش، آگاهانه است.** یعنی کنش وابسته به آگاهی آدمی است، به گونه ای که بدون آگاهی انجام نمی شود. سخن گفتن یک کنش است. اگر ما آگاهی خود را نسبت به کلمات و معانی آنها از دست بدهیم، از گفتار باز می مانیم. از این رو، فردی که به زبانی آگاهی ندارد، نمی تواند با آن زبان سخن بگوید.

بخوانیم و بدانیم

تا آگاهی نباشد کنشی صورت نمی گیرد. آیا کنش انسان ها همیشه براساس آگاهی صحیح صورت می گیرد؟ و آیا افراد در همه موارد به آگاهی موجود در کنش هایشان توجه دارند و از آن با خبرند؟ **خیر** در حکایت زیر تأمل کنید:

روزی شخص بزرگی که از آشنایان سقراط بود با هیجان نزد او آمد و گفت: سقراط! می دانی درباره یکی از شاگردانت چه شنیده ام؟ سقراط پاسخ داد: لحظه ای درنگ کن! آیا کاملاً مطمئنی آنچه می خواهی به من بگویی حقیقت دارد؟ نه فقط شنیده ام.

سقراط گفت: پس واقعاً نمی دانی خبر درست است یا نادرست!

آیا آنچه می خواهی در مورد شاگردم به من بگویی خبر خوبی است؟ نه برعکس!

پس می خواهی خبر بدی بگویی که از آن مطمئن نیستی؟ حالا بگو ببینم آیا آنچه می خواهی به من بگویی برای من سودمند است؟

مرد پاسخ داد: نه واقعاً ...!

سقراط از این پرسش و پاسخ ها نتیجه گرفت و گفت: اگر می خواهی چیزی را به من بگویی که نه حقیقت دارد، نه خوب است و نه حتی سودمند پس اصلاً چرا آن را به من می گویی!

قرار گرفتن بر سر دو راهی، یکی از ویژگی های کنش را نشان می دهد. آن ویژگی، ... **ارادی** ... بودن کنش است. شهریور 99

حتماً برای شما پیش آمده که در انجام کاری، بر سر دو راهی قرار گرفته باشید. مانند اینکه پس از برگشت از دبیرستان، بهتر است ابتدا استراحت کنید و بعد تکالیف درسی خود را انجام دهید یا برعکس. قرار گرفتن بر سر دو راهی ها، یکی از ویژگی های کنش انسانی را نشان شهریور 99 می دهد. آن ویژگی کدام است؟

2 **کنش، ارادی است.** کنش به اراده انسان وابسته است؛ یعنی تا اراده و خواست انسان نباشد، انجام نمی شود. پس برای انجام کنش، علاوه بر آگاهی، اراده ی انسان نیز ضروری است؛ زیرا ممکن است فردی به کاری آگاه باشد؛ ولی تصمیم به انجام آن نگیرد.

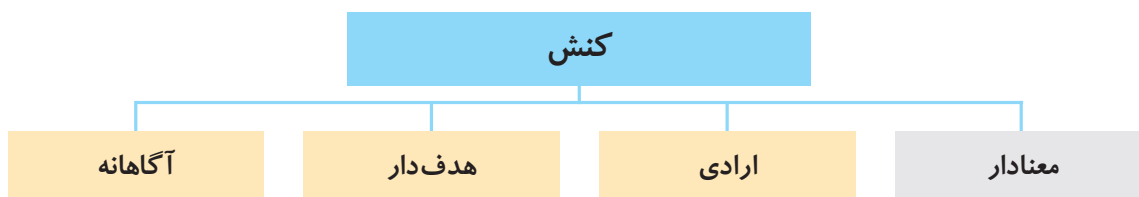
دی 98
شهریور 99 با توجه به ارادی بودن کنش، آیا فعالیت هایی مانند ضربان قلب، گردش خون، بسته شدن ناخودآگاه چشم در مواجهه با خطر و... کنش محسوب می شوند؟ چرا؟ **خیر** - زیرا با آگاهی و اراده انجام نمی گیرد

فردی از میان جمع برمی خیزد و در و پنجره اتاق را باز می کند. اگر از او بپرسند چرا چنین کاری کردی، چه می گوید؟

اگر کنشگری، فعالیت خود را با قصد خاصی انجام دهد، مصداق کدام ویژگی کنش است؟ شهریور 98 هدف دار بودن

3 پرسش "چرا چنین کاری نکردی؟" به کدام ویژگی کنش اشاره دارد؟ هدف دار بودن
کنش، هدف دار است. پرسش «چرا چنین کاری کردی؟» را می توان از هر کنشگری پرسید؛ زیرا فعالیت انسان با قصد و هدف خاصی انجام می شود؛ اگرچه ممکن است همیشه به آن نرسد. فردی که کنار رودخانه ای می رود؛ قصد ماهیگیری دارد یا می خواهد از شنیدن صدای آب لذت ببرد، شاید هم می خواهد شنا کند یا

آیا انسان های مختلف در انجام کنش هایشان، هدف های یکسانی دارند؟ خیر
منظور از معنادار بودن کنش چیست؟ با مثال توضیح دهید. دی 99
با توجه به این ویژگی ها، [کنش انسان - برخلاف فعالیت سایر مخلوقات - «معنادار» است. انسان ها با توجه به معنای کنش خود، آن را انجام می دهند؛ مثلاً وقتی دانش آموزی در کلاس، دست خود را بالا می آورد، معنای کار او اجازه خواستن از معلم است. معلم نیز در صورتی می تواند به او پاسخ مناسب بدهد که معنای کنش او را دریابد.]

■ انسان ها در انجام کنش، به معنای آن توجه دارند.

- بوق زدن راننده، یک کنش است. درباره معنای مختلف آن با یکدیگر گفت و گو کنید. **سلام کردن - خدا حافظی کردن - کارناوال شادی**
- یک رسم رایج در منطقه یا محله زندگی خودتان بیابید و معانی آن را بیان کنید.

کنش ما چه آثار و پیامدهایی دارد؟

مدتی از شروع کلاس درس سپری شده است؛ همه غرق درس اند. ناگهان دانش آموزی در می زند و اجازه ورود می خواهد. به نظر شما کنش او چه تغییراتی در کلاس ایجاد می کند؟ درباره آثار و پیامدهای کنش او گفت و گو کنید. آیا می توانید آنها را دسته بندی کنید؟

از لقمان حکیم پرسیدند؛ حکمت از که آموختی؟ گفت: از نابینایان که تا جای نینند پای ننهند!
سعدی در این بیان، چه چیزی را به ما توصیه می کند؟
به نظر شما شناخت آثار و پیامدهای کنش، چه اهمیتی دارد؟

هر کنشی آثار و پیامدهایی دارد. آیا پیامدهای کنش نیز همانند خود کنش، وابسته به آگاهی و اراده انسان هاست؟

پیامدهای ارادی کنش را تعریف کنید

برخی از پیامدهای کنش، به اراده افراد انسانی؛ یعنی خود کنشگر یا افراد دیگر وابسته است. به همین دلیل به آنها «پیامدهای ارادی» می گویند. این دسته از پیامدها، خودشان، کنش هستند و باید کنشگری، آنها را انجام دهد. دانشجویی کتاب درسی خود را مطالعه می کند و در پی آن؛ اولاً به پرسش های آزمون پاسخ می دهد؛ ثانیاً استاد متناسب با تلاش او، نمره می دهد. پاسخ به پرسش های امتحانی و نمره دادن استاد، پیامد ارادی مطالعه اوست که اولی به اراده خود او، و دومی به اراده استاد، وابسته است.

فردی سلام می کند. پاسخ دادن یا پاسخ ندادن سلام او پیامد ارادی کنش او محسوب می شود که به اراده جواب دهنده سلام، وابسته است. پیامدهای غیر ارادی کنش را توضیح دهید اما همه پیامدهای کنش این گونه نیستند؛ یعنی به اراده افراد انسانی بستگی ندارند. به همین دلیل به آنها «پیامدهای غیر ارادی» می گویند. این دسته از پیامدها، کنش نیستند که لازم باشد کنشگری آنها را اراده کند؛ بلکه نتیجه طبیعی کنش اند. وقتی شما در و پنجره ها را باز می کنید، هوای کلاس تغییر می کند. فردی که وضو می گیرد، دست و صورت او پاکیزه می شود.^۱

شهریور 98
دی 98

پیامدهای غیر ارادی کنش انسان، قطعی است؛ یعنی حتماً انجام می شود، ولی پیامدهایی که به اراده انسان ها وابسته است، احتمالی است؛ یعنی ممکن است انجام بشود یا نشود. اگر افراد

شهریور 98
شهریور 99
دی 98
دی 99

آن را اراده کنند، انجام می شود و اگر نخواهند، انجام نمی گیرد. انسان ها به چه دلیل ممکن است از انجام برخی کنش ها خودداری کنند؟ دی 98 در بسیاری از موارد، آدمیان کنش های خود را با توجه به پیامدهای ارادی و غیر ارادی آن انجام می دهند و از انجام برخی کنش ها به دلیل پیامدهای نامطلوبشان خودداری می کنند. چه خوب است که شما هم در کنش هایتان تأمل کنید و ببینید تا چه اندازه به این امر مهم توجه کرده اید.

■ پیامدهای کنش

۱- وضو سه اثر دارد: نظافت جسم، نشاط روح و تقرب و نزدیکی به خداوند متعال. امام رضا علیه السلام

عوض شدن هوای کلاس، بعد از باز کردن پنجره، کنش است. خرداد 99
(الف) پیامد غیر ارادی (ب) ویژگی آگاهانه بودن (ج) پیامد ارادی (د) ویژگی معنادار بودن

فردی با اصرار بسیار از رسول اکرم ﷺ پند و اندرز می‌خواست.

پیامبر به او فرمود:

● «اگر بگویم به کار می‌بندی؟»

● بلی یا رسول الله!

پیامبر سه بار همین سؤال را از او پرسید و از او قول گرفت و توجه او را به مطلبی که می‌خواست بگوید جلب کرد. پس به او فرمود:

«هرگاه تصمیم به کاری گرفتی اول در نتیجه و عاقبت آن کار فکر کن و بیندیش؛ اگر دیدی نتیجه و عاقبتش صحیح است آن را دنبال کن و اگر عاقبتش گمراهی و تباهی است از تصمیم خود صرف نظر کن!»

آب این جوی به سرچشمه نمی‌گردد باز بهتر آن است که غفلت نکنیم از آغاز

تحلیل کنید

- «آدمی در گرو عمل خویش است» (سوره مدثر، آیه ۳۸)
- پیامدهای ارادی و غیرارادی هر یک از کنش‌های زیر را مشخص کنید.

پیامدهای غیرارادی	پیامدهای ارادی		کنش
	وابسته به اراده دیگر	وابسته به اراده کنشگر	
تندرستی	مورد تحسین دیگران قرار گرفتن	ورزش حرفه‌ای و ورزشکار حرفه‌ای شدن	ورزش کردن
آسیب و بیماری برای خود و دیگران مشکل تنفسی پیدا کردن	مورد نکوهش دیگران قرار گرفتن مورد بی‌مهری دیگران قرار گرفتن	ترک یا معتاد شدن به آن اذیت کردن والدین	سیگار و قلیان کشیدن
افزایش عزت نفس	خشنودی دیگران	ارامش و موفقیت در محیط شغلی	رعایت حیا
قرب به خدا	الگو شدن برای دیگران	تسلط پیدا کردن بر اعصاب	کنترل خشم

مفاهیم اساسی

اصطلاحات و مفاهیم اساسی درس را در این قسمت بنویسید:
کنش،

ویژگی های کنش

آگاهانه

ارادی

هدف دار

ارادی

غیر ارادی

پیامدهای کنش

خلاصه کنید

مطالب مهم درس را در قالب جمله یا گزاره بنویسید.^۱ در این قسمت مفاهیم اساسی را تعریف می کنید یا ارتباط آنها را دو به دو نشان می دهید.
- کنش، معنادار است.

بنابر این

کنش معنادار است

وابسته به اراده ی خود فرد

احتمالی

وابسته به اراده ی دیگران

قطعی

آنچه از این درس آموختیم

در این قسمت می توانید جمله ها و گزاره هایی را که در قسمت «خلاصه کنید» نوشته اید با هم ترکیب کنید و در قالب یک بند بنویسید.

فرض کنید می خواهید مطالبی را که در این درس یاد گرفته اید به زبان و قلم خودتان به دیگران آموزش دهید. در کلاس نوشته های خود را بخوانید و با راهنمایی دبیر خود، بهترین آنها را انتخاب کنید و به نام نویسنده آن در کتاب خود بنویسید.

۱- برای پیدا کردن مطالب مهم درس از خود بپرسید این درس به دنبال پاسخ به چه پرسش هایی است.